

Ресми рецензент Сопиева Баян Абдужапаровна

«8D02310– филология» мамандығы бойынша философия ғылымдарының докторы (PhD) ғылыми дәрежесін алу үшін жазылған Жусубалина Жанат Мейрбековнаның «Қазақ медиаәтін құрылымындағы англицизмдердің қолданылуы (лексика-семантикалық және когнитивтік-прагматикалық аспектілер)» атты диссертациялық жұмысына жазбаша пікірі

р/н №	Критерийлер	Критерийлер сәйкестігі	Ресми рецензенттің ұстанымы
1.	Диссертация тақырыбының (бекіту күніне) ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес болуы	1.1 Ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкестігі: 1) Диссертация мемлекет бюджетінен қаржыландырылатын жобаның немесе нысаналы бағдарламаның аясында орындалған (жобаның немесе бағдарламаның атауы мен нөмірі); 2) Диссертация басқа мемлекеттік бағдарлама аясында орындалған (бағдарламаның атауы) 3) Диссертация Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия бекіткен ғылым дамуының басым бағытына сәйкес (бағытын көрсету)	8D02310– Филология мамандығы бойынша (PhD) философия докторы дәрежесін алу үшін ұсынған Жусубалина Жанат Мейрбековнаның «Қазақ медиаәтінің құрылымындағы англицизмдердің қолданылуы (лексика-семантикалық және когнитивтік-прагматикалық аспектілер)» тақырыбындағы диссертациялық жұмысы ғылымның жаңа даму бағыттарына сәйкес келеді Зерттеу жұмысы төмендегідей мемлекеттік бағдарламалар мен стратегия талаптарына сәйкес келеді: 1. Диссертацияда мемлекет бюджетінен қаржыландырылған жобаның немесе нысаналы бағдарламаның аясында орындалғандығы туралы ақпарат берілмеген. 2. Диссертацияда басқа мемлекеттік бағдарлама аясында орындалғандығы жайлы мәлімет көрсетілмеген. 3. Диссертация Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия 2023 жылдың 8 қыркүйегіндегі Жоғары ғылыми техникалық комиссия бекіткен ғылымды дамытудың 2024-2026 жылдарға арналған ғылым дамуының «Елдің зияткерлік әлеуеті» басым бағыты және «Әлеуметтік, гуманитарлық ғылымдар және өнер» бағыттарына сәйкес келеді.
2.	Ғылымға маңыздылығы	Жұмыс ғылымға елеулі үлесін қосады/қоспайды, ал оның маңыздылығы ашылған/ашылмаған.	Ғылыми бағыт тұрғысынан, медиаәтіндердегі англицизмдерді зерттеу лингвистикалық байланыс процестерін, тіларалық өзара әрекеттесуді және лексикалық бірліктердің семантикалық және прагматикалық сипаттамаларының өзгерістерін зерттеудің маңызды аспектісі болып табылады. Ол когнитивті лингвистика, прагмалингвистика және медиалингвистика сияқты лингвистиканың қазіргі заманғы бағыттарымен ұштасады, мұнда

			тілдік бірліктерді нақты дискурсивті жағдайларда қолдану динамикасында зерттеу басымдығына ие. Ғылыми өзектілігі тұрғысынан, медиа дискурстағы англицизмдерді зерттеу кірме бірліктерін ұлттық тіл мен мәдениеттің ерекшеліктеріне бейімдеу кезінде пайда болатын когнитивті және семантикалық өзгерістерді талдауға кең мүмкіндіктер ашады
3.	Өзі жазу принципі	Өзі жазу деңгейі: 1) жоғары; 2) орташа; 3) төмен; 4) өзі жазбаған	Өзі жазу принципі бойынша жазу деңгейі жоғары. Зерттеу жұмысында академиялық жазу қағидалары орындалып, ғылыми жұмыстың стильдік ерекшеліктері мен оған қойған талаптар сақталған. Докторант зерттеу барысында тақырыпқа қатысты отандық және шетелдік ғалымдардың ғылыми тұжырымдарын негізге алған. Зерттелуі қажет, маңызды мәселе нақты айқындалып, соған сәйкес әдіс-тәсілдер дұрыс таңдалған. Жарияланымдары диссертация мазмұнына толық сәйкес келеді.
4.	Ішкі бірлік принципі	4.1 Диссертация өзектілігінің негіздемесі: 1) негізделген; 2) жартылай негізделген; 3) негізделмеген.	Диссертациялық жұмыстың өзектілігі толығымен негізделген. Ғылыми өзектілігі тұрғысынан, медиа дискурстағы англицизмдерді зерттеу кірме бірліктерін ұлттық тіл мен мәдениеттің ерекшеліктеріне бейімдеу кезінде пайда болатын когнитивті және семантикалық өзгерістерді талдауға кең мүмкіндіктер ашады. Англицизмдердің когнитивті-прагматикалық әлеуетін зерттеу психикалық тұжырымдамаларды бейнелеу ерекшеліктерін, сондай-ақ адресаттың санасында белсендірілген интерпретациялық механизмдерді анықтауға мүмкіндік береді. Лексика-семантикалық аспектіде англицизмдерді полисемантизациялау, мағыналардың ауысуы, қайта түсіндіру және жаңа контексте жұмыс істеу маңызды қызығушылық тудырады.
		4.2 Диссертация мазмұны диссертация тақырыбын айқындайды 1) айқындайды; 2) жартылай айқындайды; 3) айқындамайды	Диссертациялық жұмыстың мазмұны диссертация тақырыбын жан-жақты айқындайды. Зерттеу жұмысының 3 тарауы өзара ішкі бірлігі сақтаған. Бірінші тарауда англицизмдерді тіл білімінде зерттеудің жаңа бағыттары қарастырылған. Екінші тарауда қазақ медиамәтінінің құрылымындағы англицизмдер функциясының когнитивтік-прагматикалық ерекшеліктері айқындалса, үшінші тарауда қазақ медиамәтінінің құрылымындағы англицизмдер функциясының лексика-семантикалық ерекшеліктері қарастырылған. Осылайша,

			диссертацияның мазмұны мәлімделген тақырыпта толық сәйкестігін айқындайды.
		4.3. Мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкес келеді: 1) сәйкес келеді; 2) жартылай сәйкес келеді; 3) сәйкес келмейді	Диссертацияның мақсаты мен міндеттері тақырыбына толығымен сәйкес келеді, жұмыста нақты тұжырымдалған және диссертант іздену барысында қойылған мақсат-міндеттерге толық қол жеткізген. Жұмыста Ж.Ж. Мейірбековна қазақ медиаментіндерінің құрылымында англицизмдердің орнығу үдерісін, бұқаралық ақпарат құралдары мен мәтіндеріндегі қызметтік қолданысын, сондай-ақ оларды лексика-семантикалық және когнитивті-прагматикалық тұрғылардан жан-жақты талдаған. Сонымен қатар қазақ медиаментінің қазіргі қазақ тілінде англицизмдердің қызмет ету саласы сипаттаған; семантикалық, когнитивтік және прагматикалық деңгейде қазақ медиаментінің құрылымындағы англицизмдерді сипаттай отырып олардың қызметтерін, жалпы ерекшеліктерін жүйелеген, қазақ медиаментінің құрылымында англицизмді қолдануды зерттеп, оларды қолданудың ерекше белгілерін анықтаған.
		4.4. Диссертацияның барлық бөлімдері мен құрылысы логикалық байланысқан: 1) толық байланысқан; 2) жартылай байланысқан; 3) байланыс жоқ	Ж.Ж.Мейірбековнаның диссертациялық зерттеуі кіріспеден, үш тараудан, қорытындыдан, пайдаланылған әдебиеттер тізімінен тұрады. Диссертацияның барлық бөлімдері мен ережелері бір-бірімен қысқынды түрде байланысты, алынған нәтижелердің бірілгі байқалады. Ізденушінің өзінің зерттеу барысы мен нәтижелерін диссертацияның үш бөлімінде қысқынды және дәйекті түрде баяндайды.
		4.5 Автор ұсынған жаңа шешімдер (қағидаттар, әдістер) дәлелденіп, бұрыннан белгілі шешімдермен салыстырылып бағаланған: 1) сыни талдау бар; 2) талдау жартылай жүргізілген; 3) талдау өз пікірін емес, басқа авторлардың сілтемелеріне негізделген	Диссертация авторы баяндаған бағыттар мен шешімдер дәлелді және заңды. Зерттеу тақырыбы бойынша сарапталған әдебиеттер мен ғылыми дереккөздерге жүргізілген сыни талдау зерттеу нәтижелерінің сенімділігі мен дұрыстығын растайды, себебі зерттеудің теориялық және әдіснамалық базасы отандық және шетелдік ғалымдардың қазақ, орыс және ағылшын тілдеріндегі жұмысы. Пайдаланылған зерттеу әдістері мен оның логикасы мен шешілетін міндеттеріне сәйкес келді. Ж.Ж.Мейірбековна алынған нәтижелерді, қорытындылар мен ұсыныстарды негіздеу үшін зерттеу әдістерін дұрыс қолданады.

5.	Ғылыми жаңашылдық принципі	5.1 Ғылыми нәтижелер мен қағидаттар жаңа болып табыла ма? 1) толығымен жаңа; 2) <u>жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады);</u> 3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады) 5.2 Диссертацияның қорытындылары жаңа болып табыла ма? 1) толығымен жаңа; 2) <u>жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады);</u> 3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады) 5.3 Техникалық, технологиялық, экономикалық немесе басқару шешімдері жаңа және негізделген бе? 1) толығымен жаңа; 2) <u>жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады);</u> 3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)	Зерттеу жұмысының ғылыми-нәтижелері мен тұжырымдары толығымен жаңа. Мұндай қорытынды жасауға негіз болған факторлар мыналар: Диссертациялық зерттеу нәтижесінде жасаған қорытындаларын толығымен жаңа деп санауға болады. Диссертациялық жұмыстың техникалық, технологиялық, экономикалық немесе басқару шешімдері толығымен жаңа және ғылыми теориялық, практикалық тұрғыдан негізделген.
6.	Негізгі қорытындылардың негізділігі	Барлық қорытындылар ғылыми тұрғыдан қарағанда ауқымды дәлелдемелерде негізделген /негізделмеген (qualitative research және өнертану және гуманитарлық бағыттары бойынша)	Диссертациялық жұмыста жасалған барлық қорытындылар, негізгі пайымдаулар мен тұжырымдар ғылыми тұрғыдан ауқымды дәлелдемелерде негізделген. Зерттеу қорытындылары қазақ медиаментінің құрылымындағы англицизмдердің қолданылуын лексика-семантикалық және когнитивтік-прагматикалық аспектілері негізінде кең көлемде талданған.
7.	Қорғауға шығарылған негізгі қағидаттар	Әр қағидат бойынша келесі сұрақтарға жауап беру қажет: 7.1 Қағидат дәлелденді ме? 1) дәлелденді; 2) <u>шамамен дәлелденді;</u> 3) <u>шамамен дәлелденбеді;</u>	Бірінші қағидат: 7.1. Диссертациялық жұмыста англицизмдердің лексика-семантикалық және когнитивтік-прагматикалық бейімделуі медиаментінің құрылымына тікелей байланысты қағидаттар дәлелденген. 7.2. Жұмыста келтірілген дәлелдер тривиалды емес.

- 4) дәлелденбеді
 7.2 Тривиалды ма?
 1) ия;
 2) **жөк**
 7.3 Жаңа ма?
 1) **ия**;
 2) жөк
 7.4 Қолдану деңгейі:
 1) тар;
 2) орташа;
 3) **кең**
 7.5 Мақалада дәлелденген бе?
 1) **ия**;
 2) жөк

7.3. Зерттеу жұмысында көрсетілген қағидаттар жаңа.
 7.4. Диссертация қағидаттарының қолданылу деңгейі кең.
 7.5. Зерттеу жұмысының қорытындалары мен нәтижелері бойынша, отандық және шетелдік ғылыми басылымдар мен ғылыми-теориялық, халықаралық конференцияларда 14 мақала жарияланған. Оның ішінде 1 мақала Scopus базасында импакт-факторы жоғары журналда Q2. Қазақстан Республикасының Ғылым және жоғары білім министрлігі, Білім және ғылым саласындағы Бақылау комитеті ұсынған журналдарда 6 мақала, отандық және халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференцияларда 7 мақала жарық көрді. Барлық мақалалар диссертация тақырыбына сәйкес келеді, жұмыс толық апробациядан өткен.

Екінші қағидат

7.1. Диссертациялық жұмыста англицизмдердің лексика-семантикалық және когнитивтік-прагматикалық бейімделуі англицизмдердің қызмет етуінің айқын сипаты мен өзіндік ерекшеліктерін сипаттаған.

7.2. Жұмыста келтірілген дәлелдер тривиалды емес.

7.3. Зерттеу жұмысында көрсетілген қағидаттар жаңа.

7.4. Диссертация қағидаттарының қолданылу деңгейі кең.

7.5. Зерттеу жұмысының қорытындалары мен нәтижелері бойынша, отандық және шетелдік ғылыми басылымдар мен ғылыми-теориялық, халықаралық конференцияларда 14 мақала жарияланған.

Үшінші қағидат

7.1. Диссертациялық жұмыста қазақ тіліндегі медиамәтіндердегі англицизмдер әртүрлі лексикалық тақырыптық топтарда қарастырылғаны дәлелденген.

7.2. Жұмыста келтірілген дәлелдер тривиалды емес.

7.3. Зерттеу жұмысында көрсетілген қағидаттар жаңа.

7.4. Диссертация қағидаттарының қолданылу деңгейі кең.

7.5. Зерттеу жұмысының қорытындалары мен нәтижелері бойынша, отандық және шетелдік ғылыми басылымдар мен ғылыми-теориялық, халықаралық конференцияларда 14 мақала жарияланған.

			Төртінші қағидат 7.1. Диссертациялық жұмыста медиамәтіндердегі англицизмдер номинативті функциямен бірге прагматикалық функцияны атқаратыны дәлелденген. 7.2. Жұмыста келтірілген дәлелдер тривиалды емес. 7.3. Зерттеу жұмысында көрсетілген қағидаттар жаңа. 7.4. Диссертация қағидаттарының қолданылу деңгейі кең. 7.5. Зерттеу жұмысының қорытындалары мен нәтижелері бойынша, отандық және шетелдік ғылыми басылымдар мен ғылыми-теориялық, халықаралық конференцияларда 14 мақала жарияланған. Бесінші қағидат 7.1. Диссертациялық жұмыста мәтіндерде англицизмдерді жиі қолдану қазақ тілінде сөйлеушілерде әлемнің англоцентристік бейнесімен байланысты шындықты қабылдаудың когнитивті моделін қалыптастырылғаны дәлелденген. 7.2. Жұмыста келтірілген дәлелдер тривиалды емес. 7.3. Зерттеу жұмысында көрсетілген қағидаттар жаңа. 7.4. Диссертация қағидаттарының қолданылу деңгейі кең. 7.5. Зерттеу жұмысының қорытындалары мен нәтижелері бойынша, отандық және шетелдік ғылыми басылымдар мен ғылыми-теориялық, халықаралық конференцияларда 14 мақала жарияланған.
8.	Дәйектілік принципі Дереккөздер мен ұсынылған ақпараттың дәйектілігі	8.1 Әдістеменің таңдауы - негізделген немесе әдіснама нақты жазылған 1) ия; 2) жоқ 8.2 Диссертация жұмысының нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдану арқылы ғылыми зерттеулердің қазіргі заманғы әдістері мен деректерді өңдеу және интерпретациялау әдістемелерін пайдалана отырып алынған; 1) ия;	Диссертациялық жұмыстың әдістемесін таңдау сапалы негізделген, қолданылаған зерттеу әдістері диссертациялық жұмыстың сәйкес тарауларында нақты сипатталған. Зерттеу жұмысының мақсат-міндетіне сай тілдік деректерді жинақтау, талдау, жіктеу, сипаттау, салыстыру ғылыми әдістері тиімді пайдаланылған. Иә. Зерттеу нәтижелері ғылыми зерттеулердің қазіргі заманғы әдістері мен деректерді өңдеу және интерпретациялау әдістемелерін пайдалану негізінде алынған.

		2) жоқ	
		8.2 Теориялық қорытындылар, модельдер, анықталған өзара байланыстар және заңдылықтар эксперименттік зерттеулермен дәлелденген және расталған (педагогикалық ғылымдар бойынша даярлау бағыттары үшін нәтижелер педагогикалық эксперимент негізінде дәлелденеді): 1) ия; 2) жоқ	Иә. Барлық қорытынды, негізгі пайымдаулар мен тұжырымдар ғылыми тұрғыдан ауқымды дәлелдемелерге негізделген. Зерттеу жұмысындағы теориялық қорытындылар, тұжырымдар мен ұсыныстар нақты материалдарға, ғалымдардың пікірлеріне сүйене отырып дәлелденген. Диссертанттың өзіндік тұжырымдары нақты мысалдармен талдауға негізделген, тілдік материалдармен дәлелденген.
		8.4 Маңызды мәлімдемелер нақты және сенімді ғылыми әдебиеттерге сілтемелермен расталған / ішінара расталған / расталмаған	Маңызды мәлімдемелер нақты және сенімді ғылыми әдебиеттерге сілтеме жасау арқылы расталған. Диссертациялық жұмысты жазу барысында пайдаланылған әдебиеттердің бір бөлігін кірме сөздерге арналған еңбектер құраса, екінші бір қомақты бөлігін отандық және шетелдік медиа дискурсы саласында мойындалған, өзіндік орны бар зерттеушілердің еңбектері құраған.
		8.5 Пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға жеткілікті/жеткіліксіз	Пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға жеткілікті. Қаралған, сараланған ғылыми әдебиеттің жалпы саны - 186. Қосымша екі тілді, лингвистикалық түсіндірмелі, этимологиялық жалпы 17 сөздік пайдаланылған.
9	Практикалық құндылық принципі	9.1 Диссертацияның теориялық маңызы бар: 1) ия; 2) жоқ	Ізденушінің алған нәтижелері қазақ медиаәтіндеріндегі англицизмдердің қолданылу ерекшеліктерін тереңінен зерттеп, олардың қазақ тілінің дамуы мен қалыптасуына тигізген әсерін айқындады. Англицизмдер қазақ тіліне шетелдік мәдениет пен технологияның ықпалы ретінде еңсе де, олар қазақ тілінің өзіндік ерекшелігін сақтауда, заманауи әлемге бейімделуінде және көпұлтты қоғамда маңызды рөл атқарады. Сондықтан да, бұл зерттеу қазақ тілінің дамуындағы англицизмдердің мәні мен рөлін жан-жақты ашып көрсетіп, қазақ тіл білімі теориялық негіздерін толықтыруға өзіндік үлес қосады.
		9.2 Диссертацияның практикалық маңызы бар және алынған нәтижелерді практикада	Диссертацияның практикалық маңызы бар және алынған нәтижелерді практикада қолдану мүмкіндігі жоғары. Диссертация

		қолдану мүмкіндігі жоғары: 1) ия; 2) жөк	нәтижелерін жоғары оқу орындарындағы «Жалпы тіл білімі», «Функционалдық стилистика», «Лингвистикалық прагматика», «Мәдениетаралық коммуникация», «Лексикология» пәндерінің оқу бағдарламасына енгізу, сондай-ақ ағылшын және қазақ тілдерін тереңдетіп оқытуда қолдануға болады.
		9.3 Практикалық ұсыныстар жаңа болып табылады? 1) толығымен жаңа; 2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады); 3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)	Практикалық ұсыныстар жаңа болып табылады. Диссертация нәтижелерін жоғары оқу орындарында жүргізілетін «Жалпы тіл білімі», «Функционалдық стилистика», «Лингвистикалық прагматика», «Мәдениетаралық коммуникация», «Лексикология» сияқты пәндерінің дәрістері мен арнайы курстарда зерттеудің нәтижелерін пайдалануға болады. Бұл еңбектің практикалық маңызын айқындайды. Оған қоса, қазақ медиа мәтінінің құрылымында жиі кездесетін, алайда қолданыстағы лексикографиялық еңбектерде көрініс таппаған жаңа англицизмдер ағылшын-қазақ және қазақ-ағылшын сөздіктерін жетілдіруде, сондай-ақ біртүлді және көптілді сөздіктер мен әдістемелік нұсқауықтарды әзірлеу барысында қолдануға әлеуетті материал бола алады.
10.	Жазу және ресімдеу сапасы	Академиялық жазу сапасы: 1) жоғары; 2) орташа; 3) орташадан төмен; 4) төмен.	Диссертациялық жұмыстың тілі академиялық жазу талаптары сақталған. Зерттеудің құрылымы мен мазмұнын ресімдеу ғылыми жұмыстарға қойылатын талаптарға сәйкес келеді.
11.	Диссертацияға ескертулер		Диссертацияның мазмұнына қатысты ұсыныс-ескертулер: 1) Медиа мәтіндерден алынған англицизмдерді жинақталған жолдары мен әдіс-тәсілдерін толық ашып көрсету керек еді; 2) Сауалнамаға қатысқан реципиенттердің ауқымын кеңдеу алғанда зерттеудің ауқымдылығын көрсетер еді; 3) Ізденушінің сөз саптауында стильдік олқылықтар, ішінара пунктуациялық, орфографиялық қателер кездеседі Алайда, бұл ескертулер жүргізілген зерттеудің құндылығын төмендетпейді.
12.	Докторант мақалаларының зерттеу		Докторанттың диссертация мазмұны бойынша жарияланымдарының жалпы саны – 14 мақала және мақалалар заманауи ғылыми талаптарға толық сәйкес келеді.

	тақырыбы бойынша ғылыми деңгейі (диссертация, мақалалар, сериясы, нысанында қорғалған жағдайда ресми рецензенттер докторанттың зерттеу тақырыбы бойынша әр мақаласының ғылыми деңгейін зерделейді)	
13.	Ресми рецензенттің шешімі (осы Үлгі ереженің 28-тармағына сәйкес)	«8D02310– Филология» мамандығы бойынша Жусубалина Жанат Мейрбековнаның «Қазақ медиамәтін құрылымындағы англицизмдердің қолданылуы (лексика-семантикалық және когнитивтік-прагматикалық аспектілер)» тақырыбындағы диссертациялық жұмысына оң баға бере отырып, философия докторы (PhD) дәрежесін алуға лайық деп есептеймін

Ресми рецензент:

PhD, аға оқытушы, шетел филологиясы сөйлеу практикасы кафедрасының меңгерушісі

«Абылай хан атындағы Қазақ хатықаралық қатынастар және әлем тілдері университеті» АҚ

E-mail: sopieva.b@ablaikhan.kz

Сопиева Баян Абдужапаровна

Қойылған Б.А. Сопиеваның
қолтаңбасын растаймын
Кадрлар бөлімінің инспекторы
Подпись Сопиевой Б.А. заверяю
Инспектор отдела кадров Вар